

Závěrečné stanovisko

s návrhem opatření k nápravě ve věci pana P. T.

Pan P. T., t. č. bytem XXXXX (dále také „stěžovatel“), nesouhlasil s postupem Policie České republiky, obvodního oddělení policie Sokolov-město (dále také „OOP Sokolov-město“), při vykazání jeho osoby podle ustanovení § 44 a násl. zákona o Policii České republiky,¹ k němuž došlo dne 18. 1. 2015, a se zajištěním podle § 26 odst. 1 písm. f) zákona o Policii České republiky. Stěžovatel zpochybnil samotné splnění podmínek pro vykazání podle § 44 odst. 1 zákona o Policii České republiky. Dále namítal, že orgán policie rozhodl o vykazání v jeho nepřítomnosti a že po skončení vykazání nedostal zpět klíče, které odevzdal. Zpochybňuje rozsah odůvodnění v úředním záznamu o vykazání a v rozhodnutí o námitkách proti vykazání. K využití institutu zajištění v policejní cele stěžovatel uvedl, že mu byla bezdůvodně přiložena služební pouta, nebyl řádně poučen o svých právech a se samotnými důvody zajištění a vykazání a dále že mu nebylo umožněno vyzvednout si potřebné léky v bytě jeho matky ihned poté, co o ně požádal. Stěžovatel rovněž nesouhlasil se způsobem vyřízení své stížnosti proti postupu Policie České republiky ředitelem Policie České republiky – Krajského ředitelství policie Karlovarského kraje (dále také „krajské ředitelství policie“).

A - Závěry šetření

Šetření jsem zaměřila na posouzení splnění podmínek pro uplatnění vykazání (včetně souvisejících procesních postupů) jak z hlediska zákona o Policii České republiky, tak interních normativních aktů upravujících problematiku vykazání a domácího násilí. Dále jsem se zabývala otázkou, zda byly splněny zákonné požadavky při zajištění stěžovatele.

Shledala jsem, že skutečnosti tvrzené matkou stěžovatele odůvodňovaly vykazání podle § 44 odst. 1 zákona o Policii České republiky. Policista OOP Sokolov-město se ale dopustil pochybení spočívajícího v tom, že:

- (1) rozhodl o vykazání stěžovatele, aniž by si ověřil tvrzení jeho matky,
- (2) rozhodl o vykazání stěžovatele v jeho nepřítomnosti, aniž k tomu byly dány předpoklady,
- (3) po skončení vykazání nevrátil klíče stěžovateli,

¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

- (4) rozhodl o zajištění stěžovatele, byť k tomu nebyly dány zákonné důvody,
- (5) v rozporu se zásadou přiměřenosti umístil stěžovatele do policejní cely.

B - Vyjádření krajského ředitelství policie²

Ředitel krajského ředitelství policie k věci uvedl, že hlavním smyslem vykázání je jeho preventivní charakter, tj. krátkodobě zabránit pokračování domácího násilí anebo domácímu násilí předejít. Jde o zásah do práva k domu a bytu, jehož smyslem je oddělit od sebe osobu, jež se dopouští útoků v rámci tzv. domácího násilí, a osobu tímto jednáním ohroženou. Základní hypotézou, tj. možnosti provedení vykázání, je zjištění skutečností, ze kterých lze důvodně usuzovat, že ohrožené osobě hrozí nebezpečí ze strany osoby násilné, která se vůči ní dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě. Jednání je déletrvajícím s prvky eskalace a neměnného postavení rolí. Vymezení podmínek vykázání podle ustanovení § 44 zákona o Policii České republiky může být někdy mylně ztotožňováno a zároveň podmiňováno splněním všech podmínek vyžadovaných k naplnění skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, popisovaném při výkladu ustanovení § 199 trestního zákoníku. Zde se vyžadují určité prvky dlouhodobosti, opakovanosti a jednostrannosti, které však ohrožená osoba pociťuje jako těžké příkoří. Pro případy vykázání však právní řád nevylučuje násilnou osobu vykazat i pro ojedinělý vážný incident vůči ohrožené osobě.³

V šetřeném případě byly podle ředitele krajského ředitelství policie všechny výše uvedené podmínky pro vykázání splněny. S ohledem na konkrétní okolnosti posuzovaného případu rovněž neshledal pochybení v tom, že policista realizující vykázání neprovedl dostatečně obšírné šetření k potvrzení či vyvrácení tvrzení ohrožené osoby. Ohrožená osoba jednání ze strany násilné osoby opakovaně (nejprve na linku 158, pak v místě jejího trvalého pobytu a naposledy pak při své výpovědi na obvodním oddělení policie) popsala naprosto shodně. Byla z toho velmi rozrušena a v neposlední řadě nelze odhlédnout od toho, že takové oznámení učinila vůči svému synovi. Stejně tak vyhodnocením souboru otázek SARA DN vyšlo najevo, že nejde o jednorázový akt, ale naopak že intenzita útoků je čtenější a útoky jsou agresivnější.

Policejní orgán přistoupil k vykázání stěžovatele v jeho nepřítomnosti, neboť ten se v době řešení incidentu nenacházel v místě bydliště ohrožené osoby a byl toho času na neznámém místě pravděpodobně někde v Sokolově. Faktické provedení vykázání v nepřítomnosti násilné osoby a povědomí o něm z její strany má význam toliko pro případné posouzení jejího deliktního jednání (zda vykázaná osoba vědomě vykázání maří apod.). Nicméně jakmile se vykázaná osoba dostane do prvního kontaktu s policií, tak má být informována o vykázání, a především poučena o právech a povinnostech souvisejících s vykázáním.⁴ I v tomto případě podle názoru ředitele krajského ředitelství policie nebyl porušen zákon, když došlo k vykázání stěžovatele

² Dopis ze dne 21. 9. 2015, čj. KRPK-16811/ČJ-2015-1900KR.

³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, komentář I. vydání, nakl. BECK, 2009, s. 179–183.

⁴ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, komentář I. vydání, nakl. BECK, 2009, s. 179–183

v jeho nepřítomnosti. Připustil, že o možnosti převzetí všech potřebných listin souvisejících s vykazáním a převzetí klíčů od bytu ohrožené osoby měl policista, který přišel do kontaktu se stěžovatelem jako první, stěžovatele vyrozumět a pokud si je nechtěl převzít osobně, pak mu měl sdělit, do kdy a kde si je může vyzvednout. Nicméně policista se rozhodl osobu stěžovatele zajistit, a to především z důvodů níže popsanych, a při té příležitosti mu předal všechny listiny související s vykazáním.

Ředitel krajského ředitelství policie do jisté míry souhlasil s mým závěrem stran nevrácení klíčů stěžovateli. Nicméně poznamenal, že tato problematika není řešena zákonem ani příslušnými normativními akty řízení. Lze tedy při jejím řešení maximálně analogicky přihlídnout k jiným ustanovením zákonných norem, např. k § 34 odst. 5 zákona o Policii České republiky.⁵ Proto s tímto problémem hodlá seznámit své podřízené a doporučit jim navracet klíče násilných osob právě jim, případně tomu, o jehož právu na tuto věc není pochyb.

Zajištění stěžovatele podle § 26 odst. 1 písm. f) zákona o Policii České republiky proběhlo podle názoru ředitele krajského ředitelství policie v souladu se zákonem. Zajištění osoby je tradičním institutem policejního práva. Jde o krátkodobé policejní, administrativní omezení osobní svobody v případech, kdy není osoba omezena na svobodě podle jiného zvláštního zákona. Zajištění má pořádkový charakter, jehož cílem je zamezit jednání, kterým je porušován veřejný pořádek a bezpečnost, popř. umožnit zajištění důkazů pro další opatření, např. řízení o přestupku. Institut zajištění je možné využít i v případech, kdy existuje podezření ze spáchání přestupku a z konkrétních okolností vyplývá, že se osoba pravděpodobně dopustí dalšího protiprávního jednání. V daném případě policista, který provedl zajištění stěžovatele, dospěl důvodně k závěru, že násilná osoba upustila od protiprávního jednání jen proto, že byl incident oznámen policii a ta se dostavila na místo. Hlavním důvodem zajištění stěžovatele bylo tedy zamezení jeho dalšího možného protiprávního jednání, a nikoliv jen pouze administrativní dokončení úkonů týkajících se vykazání. Pokud tedy stěžovatel byl důvodně zajištěn, pak nelze podle názoru ředitele krajského ředitelství policie zpochybnit jeho umístění do policejní cely. Celkově doba zajištění u stěžovatele trvala nejkratší nutnou dobu. Zajištění osoby, kterou policista vykazuje, není vyloučené, jsou-li splněny podmínky tohoto omezení na svobodě podle § 26 odst. 1 písm. f) zákona o Policii České republiky,⁶ zejména lze-li důvodně předpokládat pokračování jejího protiprávního jednání, k čemuž také v tomto případě podle názoru ředitele krajského ředitelství policie došlo.

Závěrem ředitel krajského ředitelství policie konstatoval, že s mými závěry, které respektuje, seznámí podřízené policisty prostřednictvím metodického pracoviště krajského ředitelství policie.

⁵ (5) Není-li věci vydané nebo odňaté k dalšímu řízení třeba, policista ji vydá osobě, o jejímž právu na věc není pochyb; jinak ji vrátí osobě, která ji vydala nebo které byla odňata.

⁶ (1) Policista je oprávněn zajistit osobu, která:

f) byla přistižena při jednání, které má znaky správního deliktu, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat anebo mařit řádné objasnění věci.

C - Závěrečné hodnocení

Přestože ředitel krajského ředitelství policie konstatoval, že moje závěry ze šetření respektuje a seznámí s nimi podřízené policisty, z jeho vyjádření je evidentní, že se s mými závěry z větší části neztotožňuje. Proto jsem se rozhodla přistoupit k vydání závěrečného stanoviska podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.⁷ Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

C.1 Zjištění skutečností odůvodňujících vykázání

Nesouhlasím s názorem ředitele krajského ředitelství policie, že okolnosti, které popsal ve svém vyjádření, odůvodňovaly realizaci vykázání, aniž by si policista tvrzení matky stěžovatele ověřil. I v tomto případě policista postupoval v rozporu s judikaturou Nejvyššího správního soudu.⁸ Jsem přesvědčena, že policista realizující vykázání by měl vycházet ze zjištěného skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti.⁹ To, že matka stěžovatele opakovaně shodně vypovídala, byla rozrušená a oznámení učinila vůči synovi, není samo o sobě dostatečným podkladem pro to, aby policista mohl rozhodnout o vykázání. **Tvrzení ohrožené osoby je vždy subjektivní a s ohledem na závažnost zásahu do svobody pobytu a pohybu násilné osoby je namístě, aby důvodnost vykázání, tj. reálná hrozba, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti,¹⁰ byla objektivizována jinou skutečností** (např. viditelným zraněním či lékařskou zprávou dokladující, že ke zranění došlo způsobem popisovaným ohroženou osobou, popř. výpovědí příbuzných či sousedů v případech, jako byl tento, kdy násilí nespočívá v přímém fyzickém napadení). Protože matce stěžovatele nehrozilo bezprostřední nebezpečí, nevidím důvod, proč by policista před rozhodnutím o vykázání nemohl provést šetření, např. oslovením obyvatel sousedních bytů či telefonickým kontaktováním příbuzných stěžovatele.

C.2 Vykázání v nepřítomnosti stěžovatele

I nadále mám za to, že vykázání stěžovatele v jeho nepřítomnosti podle § 44 odst. 4 zákona o Policii České republiky proběhlo v rozporu s judikaturou Nejvyššího správního soudu.¹¹ Tento postup by přicházel do úvahy pouze za situace, pokud by policista provádějící vykázání neměl možnost zjistit, kde se násilná osoba nachází. V tomto konkrétním případě ohrožená osoba (matka stěžovatele) věděla, že stěžovatel odešel na šachový turnaj přímo v Sokolově. Policista si tedy mohl (a měl) telefonicky ověřit, kde přesně se stěžovatel nachází, poté jej vyhledat a až poté rozhodnout o jeho vykázání. Teprve v případě, že by se mu nepodařilo stěžovatele osobně zkontaktovat (např. proto, že by stěžovatel uvedl policistu v omyl ohledně místa, kde se nachází), by přicházelo do úvahy vykázání v jeho nepřítomnosti. **Vykázání v nepřítomnosti by mělo být využíváno ve výjimečných případech, kdy**

⁷ Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 5. 2013, čj. 6 As 62/2012-18; www.nssoud.cz.

⁹ Ustanovení § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů:

Nevyplyvá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.

¹⁰ Srov. § 44 odst. 1 zákona o Policii České republiky.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 12. 2013, čj. 9 Aps 11/2013-39; www.nssoud.cz.

objektivně nebylo možno násilnou osobu vykázat v její přítomnosti, a nikoliv vždy, když není přítomna ve společném obydlí.

C.3 Zajištění stěžovatele a umístění do cely

I nadále jsem přesvědčena, že v daném případě nebyly dány zákonné důvody pro zajištění stěžovatele podle § 26 odst. 1 písm. f) zákona o Policii České republiky. K tomu by bylo třeba kumulativního naplnění dvou zákonných předpokladů, tj. aby byl stěžovatel: 1) **přistižen při jednání**, které má znaky správního deliktu, a 2) z jeho jednání by byla **důvodná obava**, že bude v protiprávním jednání **pokračovat** anebo bude **mařit** řádné objasnění věci. Text zákonného ustanovení vykládám tak, že **důvodná obava z pokračování protiprávního jednání nebo maření objasnění věci se musí vztahovat na jednání, při němž byla zajišťovaná osoba přistižena**. Ze spisu vyplývá, že policista na stěžovatele narazil v podstatě náhodou, když se stěžovatel vracel kolem policejní služebny ze šachového turnaje. Odmyslíme-li skutečnost, že stěžovatel odmítal následovat policistu na služebnu, nedopouštěl se při prvotním setkání s policistou realizujícím vykázání protiprávního jednání, které by odůvodňovalo jeho zajištění. V žádném případě nemohu souhlasit s vyjádřením ředitele krajského ředitelství policie, že stěžovatel upustil od protiprávního jednání jen proto, že byl incident oznámen policii, a ta se dostavila na místo. Hrozba eventuálního dalšího napadení ohrožené osoby stěžovatelem, kterou policista a následně i ředitel krajského ředitelství policie odůvodňovali jeho zajištění podle § 26 odst. 1 písm. f) zákona o Policii České republiky, jednak nesouvisela s protiprávním jednáním, při kterém byl stěžovatel přistižen (neuposlechnutí výzvy policisty k následování na policejní služebnu), ale především ani z jednání stěžovatele v daném místě a čase nevyplývala. Jediné, co mohl (a měl) policista učinit, bylo poučit stěžovatele o právech a povinnostech souvisejících s vykázáním a předat mu potvrzení o vykázání (pokud to nebylo možné, měl jej poučit o možnosti převzít potvrzení o vykázání a kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie).¹² Dále měl stěžovatele vyzvat k odevzdání klíčů od společného obydlí a poučit jej o následcích neuposlechnutí této výzvy.¹³

Využití institutu zajištění by, podle mého názoru, bylo přípustné např. v situaci, kdy by byli policisté přivoláni do místa společného obydlí z důvodu fyzického útoku stěžovatele na jeho matku, přičemž po příjezdu policistů by z jeho chování byla odůvodnitelná obava, že bude v napadání pokračovat anebo bude mít snahu zahlazovat stopy či ovlivňovat případné svědky.

Vyjdeme-li z toho, že nebyly splněny zákonné podmínky pro zajištění stěžovatele, bylo nepřipustné i jeho umístění do policejní cely.¹⁴

¹² Ustanovení § 44 odst. 4 zákona o Policii České republiky.

¹³ Ustanovení § 45 odst. 1 písm. d) zákona o Policii České republiky.

¹⁴ Viz § 28 písm. a) zákona o Policii České republiky.

D - Opatření k nápravě

Vzhledem k tomu, že v tomto případě není náprava chybného postupu orgánu policie již možná, **navrhují** v souladu s ustanovením § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv **jako opatření k nápravě, aby se Policie České republiky – Krajské ředitelství policie Karlovarského kraje řídila shora formulovanými závěry ve své budoucí praxi.**

Závěrečné stanovisko zasílám řediteli krajského ředitelství policie a žádám, aby mi v souladu se zákonem o veřejném ochránci práv sdělil, zda provedl navržené opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Pokud ředitel Policie České republiky – Krajského ředitelství policie Karlovarského kraje nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím nadřízený úřad, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem krajského ředitelství policie.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(stanovisko je opatřeno elektronickým podpisem)